

Cumhuriyetçi Türk Partisi Kadın Örgütü

**Mersinlik yangını sonrası rehabilitasyon ve
ormanları koruma toplantısı sonuç raporu**

12 Temmuz 2022

Adil, eşit, yeşil bir gezegen ve Kıbrıs için...

Gezegemizin ekolojik dengesini altüst eden vahşi kapitalist üretim biçimleri, dünya genelinde her geçen gün artan sıcaklık artışlarına, toprak ve su tuzlanmasına, deniz ve hava kirliliğine, buzulların erimesine, su ve besin zincirlerinin bozulmasına, çoraklaşan tarım arazileri ile birlikte artan gıda krizine yol açarken, sadece insan hayatını etkileyen sonuçlar üretmiyor; birçok bitki ve hayvan türünün yok olmasına da neden oluyor. “**Küresel İklim Krizi**” olarak da isimlendirilen bu krizin önüne geçmek için alınması gereken uluslararası ve yerel önlemlere mukabil, insan eliyle yaratılan tahribat dünyada olduğu gibi, ülkemizde de devam ediyor. Bu tahribatın önemli bir boyutunu oluşturan orman yangınları, maalesef son yıllarda yurdumuz Kıbrıs'ta da artış gösteriyor. Yayınlanan raporlarda, adamızın kuzeyinde son 15 yılda gerçekleşen orman yangınlarının çok büyük oranda insan kaynaklı yangınlar olduğunu ve ihmal, kundaklama, odun ticareti yapma, orman arazilerinin rant alanı olarak kullanımı vb. gibi nedenlerin öne çıktığını görebiliyoruz.

CTP Kadın Örgütü olarak, adamızın yüzölçümünün yaklaşık **dörtte birini (%23'ünü)** oluşturan **orman alanlarının**, her yıl daha da azalmasına neden olan yangınların sebeplerini ortaya koymak, orman arazilerinin korunması için neler yapılabileceğini konuşmak ve yanan bölgelerin rehabilitasyonu için doğru adımların neler olduğunu öğrenip toplumla paylaşmak için, 29 Haziran 2022 tarihinde bir çalışma düzenledik. **Amacımız** her orman yangını sonrasında sosyal medyada paylaşılan “Çiğirimiz yandı”, “Ülkemiz mahvoldu” vb. cümlelerinin ötesine geçerek, **ülkemin ekosisteminin çok önemli bir parçasını oluşturan ve birçok canlı türüne ev olan ormanlarımızın daha fazla tükenmemesi için neler yapılabileceğini konuşmaktı.** Hem akademik hem de pratik bilgileri ile Kıbrıs'ın kuzeyinde ortaya çıkan orman yangınlarının nedenleri yanında, bu nedenleri pekiştiren kurumsal eksiklikleri billur bir şekilde görmemizi sağlayan birbirinden kıymetli uzmanlarla bir araya geldik. Bu çalışma sonucunda derlediğimiz notları sizlerle paylaşırken, bilgi ve deneyimleri ile bizlere katkı koyan **Prof. Dr. Şerife Gündüz'e, Ercan Poyraz'a** (Orman Mühendisi ve Orman Dairesi eski Müdürü), **Can Conkbayır'a** (Orman Mühendisi), **Asım Yırık'a** (Orman Mühendisi), **Nilden Bektaş Erhürman'a** (Çevre Mühendisi), **Hasan Sarpten'e** (Biyolog) ve **Doğan Sahir'e** (Yeşil Barış Hareketi) çok teşekkür ederiz.

Son olarak belirtmek isteriz ki, bu rapor, **CTP Kadın Örgütü olarak ekosistemimizin korunması için yapmak istediklerimiz içinde sadece minik bir adımdır.** Bizler, **Vandana Shiva'nın “Petrol değil Toprak”** kitabında dediği gibi, iklim değişikliğini yaratanların, sürdürülebilirliği sağlamak yerine, yoksulları son lokmasından ve kalan bir avuç toprağından etmek için kullanarak eşitsizliği daha da artıranlar olduğuna farkındayız. Ekosistemler çökerken, dünyayı tüketen türcü, ataerkil ve vahşi kapitalist üretim biçimlerine karşı **adil, eşit, yeşil bir gezegen ve Kıbrıs için çalışmaya devam edeceğiz.**

DOĞUŞ DERYA

CTP Kadın Örgütü Başkanı

CTP Kadın Örgütü olarak, 21 Haziran 2022 tarihinde Mersinlik bölgesinde çıkan ve yaklaşık 4 gün süren yangın sonrasında, yangının ortaya çıkış nedenlerini, yangın sonrası bölgenin rehabilitasyonu için yapılması gerekenleri ve bundan sonraki süreçte ormanlarımızın korunması için atılması gereken adımların neler olduğunu değerlendirmek amacıyla 29 Haziran 2022 tarihinde geniş katılımlı bir toplantı düzenledik. Toplantımıza kendi alanlarında uzman olan akademisyenler, ekoloji konusunda faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri, çevre ve orman mühendisleri katıldı.

Konuşmacılar:

- Ercan Poyraz (Orman Mühendisi ve Orman Dairesi eski Müdürü)
- Can Conkbayır (Orman Mühendisi)
- Asım Yırık (Orman Mühendisi)
- Nilden Bektaş Erhürman (Çevre Mühendisi)
- Prof. Dr. Şerife Gündüz (Ekolog)
- Hasan Sarpten (Biyolog)
- Doğan Sahir (Yeşil Barış Hareketi)

Ülkemizde Yangına Sebep Olan Sorunlar

1. Bugün dünyada çıkan yangınların %92'si insan kaynaklı yangınlar olup, yangınların sadece %8'i yanardağ patlaması, yıldırım çarpması gibi doğal olaylar nedeni ile gerçekleşmektedir. **Ülkemizde yangınların ortaya çıkış nedenleri ağırlıklı olarak insan kaynaklıdır.** İnsan kaynaklı yangınlar ya ihmal, ya hata sonucu, ya da kundaklama gibi kasıtlı gerçekleşmektedir. Ülkemizdeki yangınların sebepleri arasında; yol kenarlarındaki ve orman çevresindeki kuru otların temizlenmemesi, ormanlık arazilere kontrolsüz biçimde bırakılarak yayılan atıklar, söndürülmeden atılan sigara izmaritleri, gayri yasal olarak oluşturulan vahşi atık depolama alanları öne çıkmaktadır. Bu alanlara ayrıştırılmadan dökülen ve atıkların neredeyse yarısını oluşturan organik maddelerin çözünmesi sonucu ortaya çıkan metan gazları yangınlar açısından çok ciddi bir tehdittir. Hurdacıların hurda toplamak amacıyla veya belediyelerin söz konusu çöplük alanlarını temizlemek için yakması en yaygın görülen yangınlardır. **Çöplüklerde çıkan ve/veya çıkarılan yangınların yanı sıra, toprağa ciddi zararlar vermesine rağmen hala devam eden anız yakma ve odun elde etmek amacıyla çıkarılan yangınlar vardır.**

2. Vahşi çöp depolama alanları kayıtlı orman alanları üzerinde bulunmasa da genellikle sınır veya tampon bölgelerde yer almaktadır. Bu çöp alanları, birçok çevre ve sağlık sorunu yaratmak yanında orman yangını riskini de oldukça yükseltmektedirler. **Şu an adanın kuzeyinde gayri yasal vahşi çöp depolama alanı olarak tespit edilen 52 bölge bulunmaktadır.**

3. **2020'den bugüne geçen 16 ayda ülkemizde çıkan yangınların 408'i kuru otların temizlenmemesinden kaynaklanırken, sadece 2020 yılında 47 anız yangını, sadece 2021 yılında ise 14 çöp yangını gerçekleşmiştir.** Polis Genel Müdürlüğü'ne bağlı İtfaiye Müdürlüğü'nün raporuna göre; 09 – 15 Mayıs 2022 tarihlerini kapsayan 1 haftalık süre içerisinde, KKTC'de toplam (19) adet yangın ve (22) adet hususi servis olayı meydana gelmiştir.

4. Orman Dairesi uzunca bir süredir ihmal edildiği için kurumsal gücünü kaybetmiş durumdadır. **1995 yılında Daire'de 15 Orman Mühendisi varken, aradan geçen 27 yıllık sürede Orman Mühendisi sayısı 8'e düşmüştür.** Bunun yanında Orman Dairesi'nin ağaçlandırma için ürettiği fidan miktarı, Daireye gerekli personel ve kaynak ayrılmadığı için her yıl düşmektedir. **Bugünkü fidan üretimi 1980'li yıllardaki fidan üretimi sayısına gerilemiştir.**

5. Orman Dairesi'nin kurumsal olarak zayıflaması özellikle son 15 yılda ciddi bir boyut kazanmış ancak Daire'nin bağlı bulunduğu Bakanlık bugüne dek gerekli teşkilat güçlendirmesi için yeterli çabayı ortaya koymamıştır. **Son dönemlerde orman arazilerini siyasi ve/veya maddi rant alanı olarak gören bakış açısının bu kurumsal zayıflamada etkisi büyüktür.**

6. Orman Dairesi'nin yangınlara karadan müdahale edecek araç, gereç ve teçhizat durumu, bazı zafiyetler olmakla beraber yeterlidir; fakat personel eksikliği dolayısı ile ilgili araçlar da yangın durumunda efektif bir şekilde kullanılamamaktadır. Bu bağlamda **Avrupa Birliği finansmanı ile kurulan sistemler gerekli personel bulunmadığı için atıl duruma gelmiştir; uzaktan algılama sistemi ve kameralar çökmüştür ve birçok bölgede telsizler de çalışmaz durumdadır.** Yangın helikopteri karadan müdahale edilemeyen yerler için kesinlikle elzemdir; bu konunun ertelenmemesi gerekir.

7. **Yangın durumunda koordinasyonun tek bir merkezden yapılması oldukça önemlidir.** Büyük çaplı yangınlarda koordinasyon tek bir merkezden yapılmadığı için karmaşa olabilmekte ve yangına müdahale konusunda sıkıntılar oluşabilmektedir. Yangının büyümemesi için gerekli üç adımı (A) İlk Müdahale B)Erken Müdahale C)Gözetleme) da içeren Yangın Yönetim Planı'nın tek merkezden koordine edilmesi şarttır.

Yanan Bölgelerin Rehabilitasyonu

1. Yangın sonrasında ilk yapılması gereken şey, **toprağa zarar vermeyecek şekilde ve yangından sağ çıkmayı başaran canlıları azami şekilde koruyarak enkazın kaldırılmasıdır.**

2. Yanan sahanın üzerinden geçilmesi ve meşçerelerin tespit edilmesi gereklidir. Çünkü **yanmayan meşçereler, yeniden yeşerme için gerekli olan tohum kozalaklarını sağlayan bölgelerdir.**

3. Kıbrıs'ın dağlarında bulunan Çam ve Servi ağaçları, 30-35 yaşında olduğunda, tohum kozalağı verebilecek duruma gelir. Bu yüzden **30-35 yaşındaki meşçerelerin bulunduğu yerlere müdahale etmek doğru değildir.** Ayrıca gerekli ağaçlandırma için ihtiyaç duyulan tohumların, yanmayan, aynı rakımda olan bölgelerde bulunan 30-35 yaşındaki çam meşçerelerinden toplanması gereklidir.

4. 15-20 yaşından küçük meşçerelerde bulunan ağaçların kozalak tohumu verimi düşüktür. **Bu yüzden genç ağaçların bulunduğu yerlerde insan eliyle fidan ekme gereklidir.** Ancak ağaçlandırma sahaları tespit edildikten itibaren yağmur sonrasında çimlenmeye zaman tanınmalı ve çimlenen bölgeler gözlemlenmelidir.

5. Yurt dışından fidan kesinlikle gelmemelidir. **Mersinlik bölgesinde bulunan ağaçlar Kızılçam ve Servi olduğu için, buradaki restorasyon çalışmaları, ekolojik dengenin bozulmaması için aynı ağaç türlerinden yapılmalıdır.** Buraya dikilecek yeni fidanlar, kolay uyum sağlayabilmeleri için bu bölgeden alınan tohumlardan ve bu bölge koşullarında yetiştirilmelidir. **Farklı rakımda ve farklı iklim bölgelerinde hazırlanan fidanlar adaptasyon sorunları yaşamaktadırlar.** Kıbrıs'ın bir başka bölgesinden, Türkiye'den veya bir başka yerden fidan getirilmesi yanlıştır. Mesela Lefke bölgesinde yetiştirilecek fidanlar Mersinlik bölgesi için uygun değildir.

6. Mersinlik bölgesinin rehabilitasyonu için, Kızılçam ağaçlarının yoğun olduğu, koşulları benzer ve yakın olan Alevkayası bölgesinden tohum kozalakları toplanabilir ve fidan olma üzere ekilebilir. **Kızılçam kozalaklarının en geç Temmuz 2022 içinde toplanması ve Kasım-Ocak arasında ekilmek üzere çimlendirilmesi gerekir.**

7. Kızılcım ağacının evrimi yangına göre şekillenmiştir. “Küllerinden doğan ağaç” olarak da anılan Kızılcım’ın sadece yangında açılan ve tohum veren kozalakları vardır. Yani yanan bölgelerde Kızılcım kozalaklarının tohumları vardır. **Bu yüzden ki, yanan bölgeye dozerlerle ve iş makinalarıyla girmek tohumlara, yeşerecek fidanlara ve orada bulunan floraya zarar verebilir. Kozalıklardan alınan tohumların çimlenebilmesi için 1 yıl süre gerekir.**

8. İş makinesi ve dozerlerle yangın bölgesine girilmesinin bir diğer olumsuz yanı, **bölgede bulunan yılan, kertenkele vb. hayvanların bıraktıkları yumurtaların zarar görme ihtimalidir.**

9. Bu bağlamda, yanmamış adacıklara sığınarak hayata tutunan canlıların bir araya gelmelerine yardımcı olacak **habitat bütünleştirme çalışmaları** yapılmalıdır.

10. Ormanların rehabilitasyonu için en gerekli olan unsurlardan biri de, kendi doğallığında gençleşmeye çalışan ve/veya insan eliyle ağaçlandırılan bölgelerden keçilerin uzak tutulmasıdır. **Keçiler yeni fidanları yedikleri için ağaçlar kurumakta ve orman yenilenememektedir.** Bu nedenle keçilerin, özellikle ilk yıllarda yangın alanlarından kesinlikle uzak tutulması gerekir.

11. Birçok bölgede keçi yasağı olmasına rağmen, denetim yetersizliğinden dolayı bu sorun çözümlenebilmiş değildir. **1995 yangınından sonra, devlet birçok keçiyi satın almış ve keçi çobanlarını da Orman Dairesi’ne istihdam ederek orman korunması ve yenilenmesi çalışmalarında görevlendirmiştir.** Bunun sonuçları oldukça olumlu olmuştur.

12. **Çeşitlendirme yapmak ve mono kültürü kırmak amacıyla yanan yüksek orman bölgelerine harup ve zeytin ağaçları ekilmesi uygun değildir.** Orman bitkisi olan çam ve servi yerine, kültür bitkisi olan zeytin ve harup ekilmesi olumlu sonuç vermemektedir. Bu ağaçlar yüksek rakımda yaşayamadıkları gibi, kuraklık dolayısı ile insan desteği olmadan sürdürülememektedirler. Orman dairesinin ürettiği fidanlarda en fazla fire verilen ağaç türü haruptur.

13. **Yangın riskinin yüksek olduğu köy çevrelerinde zeytin ekilmesinin, yangının etkisini düşürdüğü yapılan çalışmalarda belgelenmiştir.** Zeytinin yanı sıra ceviz, badem, gibi zor tutuşan gelir getirici türlerden yararlanmak köy halkının yanı sıra yaban hayatına da katkı sağlayacaktır.

Koruyucu önlemler ve yapılması gerekenler

1. **Natura 2000 kapsamında korumaya alınan bölgeler başta olmak üzere**, tüm orman arazilerinin korunması için Orman Dairesi'nin personel yapısı güçlendirilmeli, çalışmayan uzaktan algılama sistemleri ve kameraların çalışır hale getirilmesi ve kullanılabilmesi için gerekli girişimler yapılmalıdır.

2. **Kuzey dağ silsilesinin özel çevre koruma bölgesi ilan edilmesi gereklidir.**

3. Orman alanlarındaki **eksik yolların açılması ve emniyet şartlarının güçlendirilmesi** gerekir.

4. Ülke genelindeki vahşi çöp depolama alanları katı atık entegre yönetim planında belirtildiği yöntemlerle rehabilite edilip kapatılmalı; **transfer istasyonları bir an önce yapılarak ülkedeki tüm çöpler Güngör düzenli depolama tesisine ulaştırılmalıdır.**

5. Toprağı verimsizleştiren ve yangınlara davetiye çıkaran **anız yakılması** yerine alternatif yöntemler geliştirilmeli, çiftçiler bilinçlendirilecek programlar düzenlenmelidir.

6. Tohumdan gelmesi gereken ağaçlar çam ve servidir. Yanan diğer "maki" türü ağaçlar, belli bir süre geçtikten sonra yağmurlarla birlikte sürgün verirler. **Ağaçların çam kese böceğine karşı** korunması elzemdir.

7. İklim koşullarının değişmesi ile birlikte artmakta olan yangınlara karşı **bölgesel işbirliği koşulları araştırılmalı ve yangınlara karşı erken ve daha etkili müdahale için güç birliği prosedürleri/ yönetmelikleri oluşturulmalıdır.**

8. İklim değişikliğine bağlı olarak sıklaşması beklenen büyük yangınlar sonrası restorasyon çalışmalarına hazırlıklı olmak amacıyla **"tohum stokları" oluşturulması gerekir.** Bunlar arasında tohum bahçeleri, tohum meşcereleri, tohum toplama sahaları, gen koruma ormanları bulunmalıdır.

9. İklim değişikliğine uyum kapsamında yapılan çalışmaların ve doğal süreçlerin takibi için yangın sonrası **"Daimî Gözlem Alanlarının"** oluşturulması şarttır.

10. Adamız genelinde hizmet vermek üzere ara bölgede bulunan ve **BM kullanımında olan havaalanında iki topluma hizmet verecek ortak bir yangın filosu oluşturulması** gereklidir.

11. Yangın helikopterlerinin iki toplumun ortak kullanımı için **Çevre Teknik Komitesi ve ilgili diğer merciler üzerinden BM'ye iletilmesi için lobi çalışmaları** yapılmalıdır.

12. Taş ocaklarının yarattığı tahribat, sadece **patlama ile dağlara verdiği zarar üzerinden değil, çıkan tozun çevredeki flora ve faunayı da yok etmesi** üzerinden ele alınmalıdır.

13. Yangın açısından riskli bölgeler tespit edilmeli ve tek bir merkezden yönetilecek **Hazır Hareket Grupları tarafından desteklenmelidir.**

14. Yangına doğru ve anında müdahale edilebilmesi ve Hazır Hareket Gruplarının oluşturulabilmesi için **Belediyeler ile işbirliği yaparak halkın eğitilmesi ve bu bölgelere gerekli donanımların sağlanması için programlar** düzenlenmelidir.

15. **Su tankerleri**, kapasiteleri, bölgeleri ve anında ulaşılacak biçimde iletişim bilgileri ile birlikte **kayıt altına alınmalıdır.**

16. Ağaç kesme makinaları da, bölge ve iletişim bilgileri ile birlikte aynı şekilde kayıt ve denetim altına alınmalıdır. Yangın anında kesici timlerin en hızlı bir biçimde oluşturulması mümkün olabilecektir. Ayrıca, **kullanıcıların bu makinaları tasarruflarında bulundurabilmeleri için belli eğitimler alması sonrasında yetkilendirilmesi için gerekli mevzuat hazırlanmalıdır.** Bu sayede ormanlara ve her tek ağaca bilinçsizce ve kontrolsüz saldırılar önenebilecektir.

17. Ülke genelinde sistemli bir biçimde **geri-dönüşüm** altyapısı uygulanması sağlanmalıdır. Ayrıştırılarak toplanacak atıkların değerlendirileceği alanlara taşınması için transfer ağları ve istasyonları kurulmalıdır.

18. Orman alanlarında **gayri yasal bir şekilde oluşturulan çöplükler** derhal ortadan kaldırılmalıdır.

19. Ormanlarda oluşturulan çöp alanları ile ilgili cezalar artırıldığı halde, denetim zafiyetinden dolayı **hiç kimse ceza ödememektedir**. Belediyelerin ve Çevre Dairesinin bu konuda sorumluluklarını yerine getirmesi teşvik edilmelidir.

20. Özerk bir **“Çevre Yönetim Birimi”** oluşturularak çeşitli Daireler ile Belediyeler arasındaki yetki karmaşası ortadan kaldırılmalıdır. Çevre Yasası güçlendirilmeli, ilgili tüzükler tamamlanmalıdır.

21. **Avrupa Birliği iklim değişimine karşı aldığı tedbirler çerçevesinde Kıbrıs Cumhuriyeti’ne önemli miktarda kaynak ayırmıştır**. Türkiye Hükümetinin ve Tatar’ın “İki Devletlilik” tezi dolayısıyla AB ile olan ilişkiler kopma noktasına gelmiş ve Kıbrıs Türk toplumunun faydalanabileceği destekler dışarda bırakıldığı gibi Kıbrıslı Türklerin menfaatine olan birçok projenin finansmanı da dondurulmuştur. **Sadece yangınlar değil, küresel iklim krizi ile mücadele için de AB ile ilişkileri yenileyecek girişimlerde bulunulması gereklidir**.

Diyelim ki,
Biz öldük, siz kaldınız.
Diyelim ki,
Kurudu ormanlar, nehirler, yuvalarında kuşlar.
Diyelim ki,
Ateş olup küller üfürdünüz memlekete.
Baktınız,
Kalmamış yakacak tek bir ağaç,
Sönmeyen ocak,
Akacak tek damla gözyaşı.
Sonra..?
Geçip ortasına ölümün düğün mü kuracaksınız..?
Diyelim ki kurdunuz,
Külden ağaçlar,
Uçmayan kuşlar,
Ağıtlar,
Bu ziftli yaslar sarmışken toprağı
mutlu mu olacaksınız..?
Bize nasip bunca kalp ağrısından
size tatlı huzurlar kalır mı dersiniz..?
YAZIK..!!!
Davaya ibadet diye diye, toprağına ihanet edensiniz.
Lakin unutmaz toprak..!!!
Bakın göreceksiniz..
Yakan,
Yıkan,
Bozan,
Ölüm saçan ellerinizden ayırmayın gözünüzü.
Onlar boğacak sizi.
Yavaş ve acı içinde kesilecek nefesiniz,
henüz gelmeden eceliniz.....
Yaktığınız can kadar yanacaksınız...

Nazım Hikmet